

О.В. Кошій (Луцький національний технічний
університет, Україна)

І.О. Ворончак (Луцький національний технічний
університет, Україна)

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

В статті розглянуто сучасні підходи до оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу в регіонах. Запропоновано методика оцінювання соціальної відповідальності бізнесу регіонів України, визначено сфери та показники оцінювання.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, методика оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу, сфери соціальної відповідальності бізнесу, інтегральні, узагальнені і часткові показники соціальної відповідальності бізнесу.

Форм. 6. Літ. 19.

О.В. Кошій (Луцкий национальный технический
университет, Украина)

И.О. Ворончак (Луцкий национальный технический
университет, Украина)

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ УРОВНЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ БИЗНЕСА РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены современные подходы к оценке уровня социальной ответственности бизнеса в регионах. Предложена методика оценки социальной ответственности бизнеса регионов Украины, определены сферы и показатели оценки.

Ключевые слова: социальная ответственность бизнеса, методика оценки уровня социальной ответственности бизнеса, сферы социальной ответственности бизнеса, интегральные, обобщенные и частные показатели социальной ответственности бизнеса.

O.V. Koshchiy (Lutsk National Technical University, Ukraine)

I.O. Voronchak (Lutsk National Technical University, Ukraine)

METHODICAL GROUNDS FOR ESTIMATION OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY LEVEL IN UKRAINE'S REGIONS

The article considers the current approaches to estimation of corporate social responsibility level of businesses by regions. An estimation method is offered for corporate social responsibility in Ukraine's regions; the areas of this responsibility are defined as well as the indices for estimation.

Keywords: corporate social responsibility; methods to estimate the level of corporate social responsibility of business; areas of corporate social responsibility; integral, generalized and partial indices of corporate social responsibility.

Постановка проблеми. У наш час концепція поняття «соціальна відповідальність бізнесу» (СВБ) утверджується як невід'ємний елемент корпоративного управління. У ділових колах зростає розуміння відповідальності підприємства за вплив його діяльності на суспільство і навколишнє середовище; необхідності проведення такої політики, яка б, за визначенням, сформульованим у Керівництві із соціальної відповідальності ISO 26000, «сприяла сталому розвитку, здоров'ю та добробуту суспільства, враховувала очікування зацікавлених сторін, не суперечила законодавству та міжнародним нормам поведінки» [10].

Забезпечення високого рівня СВБ та його неухильне підвищення потребує як зусиль самих представників ділових кіл, так і створення сприятливого середовища для розвитку СВБ, його організаційної, економічної, інформаційної підтримки з боку держави, перетворення державних органів на ефективних партнерів бізнесу та місцевих громад. Результативність державної політики сприяння СВБ значною мірою визначається інформаційним забезпеченням розробки стратегій і програм стимулюючих заходів. Таке інформаційне забезпечення має ґрунтуватися на даних про всі аспекти економічної, соціальної, екологічної діяльності підприємств України, дотримання ними вимог законодавства та принципів ділової етики, благодійну діяльність, інформаційну відкритість бізнесу тощо, та регулярно оновлюватися, аналізуватися й оприлюднюватися. Дослідження зазначеної інформації в регіональному розрізі дає можливість диференціювати політику підтримки СВБ з максимальним врахуванням тенденцій розвитку СВБ конкретного регіону, його проблем та особливостей, тобто створює основу регіональної політики стимулювання соціальної відповідальності. Оцінювання СВБ країни та окремих регіонів як основи прийняття рішень на національному та регіональному рівнях стримується насамперед відсутністю методології такого оцінювання, яке дало б змогу отримати об'єктивні індикатори розвитку СВБ, проводити міжрегіональні порівняння, аналізувати еволюцію СВБ у масштабах держави чи регіону. Тому розробка такої методики є важливим та актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи концепції СВБ сформульовані Г. Боуеном [14], А. Керролом [15], Дж. Постом [18], Л. Престоном [18], С. Саксом [18], Р. Фріменом [16]. Проблеми розвитку СВБ в Україні аналізуються І. Булеєвим [2], В. Буреґою [3], М. Бутком [4], М. Мурашком [4]. Механізми впровадження принципів СВБ у діяльність вітчизняних підприємств розроблено у працях Н. Водницької [5], Л. Грициної [6]. Регіональні аспекти розвитку СВБ досліджуються І. Авадаєвою [1], М. Ліборакіною [9].

Якісну оцінку стану СВБ України здійснено А. Зінченко та М. Саприкіною [7; 8]. Як інструменти оцінювання та звітності з СВБ на корпоративному рівні використовуються також міжнародні стандарти ISO 26000 [10], G3 [17], SA 8000 [19], AA 1000 SES [13].

Невирішені частини проблеми. Загальним обмеженням систем оцінки та звітування з СВБ, які використовуються у наш час, є їх орієнтація на окремого суб'єкта господарювання як об'єкт дослідження. Незначний відсоток підприємств, що проводять самооцінку із застосуванням зазначених добровільних методик оцінювання, не дозволяє робити статистично значущі висновки про стан СВБ у регіоні чи країні загалом. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки методики оцінювання СВБ на мезорівні.

Метою дослідження є розробка методики оцінювання рівня СВБ, яка б дозволяла визначати рівень СВБ регіонів країни, робити міжрегіональні порівняння, аналізувати динаміку зміни окремих аспектів СВБ.

Основні результати дослідження. У наш час використовується значна кількість апробованих методик комплексного оцінювання рівня соціальної СВБ на рівні окремого підприємства, що достатньо повно описують усі аспекти соціального, економічного й екологічного впливу на суспільство. Загальнови-

знаними інструментами є системи оцінки, розроблені міжнародними організаціями: "International Organization for Standardization" (ISO 26000), "Global Reporting Initiative" (G3.1), "Social Accountability International" (SA 8000), "AccountAbility" (AA 1000 SES) тощо. Динамічне зростання кількості підприємств, що готують звіти з СББ за даними методиками (в т.ч. в Україні), визнання пропонованих методик урядовими структурами, банківськими та кредитними інститутами є показником їх відпрацьованості й ефективності.

«Глобальна ініціатива зі звітності» (GRI) є ініціатором одного з найпоширеніших стандартів оцінювання та звітності з сталого розвитку – G3. Звіт за методикою GRI формує збалансовану й обґрунтовану картину позитивних і негативних результатів діяльності організації з точки зору сталого розвитку й охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти:

- економічна складова характеризує вплив організації на економічний стан зацікавлених сторін, а також економічні системи місцевого, національного і глобального рівнів;

- екологічна складова пов'язана з дією організації на живі і неживі природні системи, включаючи екосистеми, землю, повітря і воду; відображає результати діяльності, пов'язані з вхідними і вихідними потоками, біорізноманітністю, екологічними витратами тощо;

- соціальна складова сталого розвитку стосується дії організації на соціальні системи, у межах яких вона функціонує та демонструє показники результативності, пов'язані з підходами до організації праці, правами людини, суспільством, відповідальністю за продукцію.

Звіти за стандартом G3 використовуються для порівняння й оцінювання результативності у сфері сталого розвитку законів, норм, кодексів, стандартів, добровільних ініціатив; порівняння результатів діяльності підрозділів організації та різних організацій, а також результатів діяльності в різні періоди часу [17]. У 2011 р. GRI оприлюднила нову версію керівництва G3.1, в якій удосконалено оцінку таких актуальних аспектів сталого розвитку, як права людини, питання гендерної рівності, права місцевого співтовариства.

SA 8000 – стандарт для оцінювання соціальних аспектів систем управління. Його ідеологічну основу складають такі документи, як принципи конвенції Міжнародної організації праці (МОП), Загальна декларація прав людини, Конвенція ООН з прав дітей, Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації жінок та інших документів, що захищають права людини. Цей стандарт, розроблений у 1997 р., встановлює критерії для оцінювання та підтвердження дотримання компанією вимог у сфері соціального захисту працівників за такими аспектами: дитяча праця; примусова праця; здоров'я і техніка безпеки; свобода об'єднань і право на переговори між роботодавцем і профспілками про укладення колективного договору; дискримінація; дисциплінарні стягнення; робочий час; оплата праці; системи управління [19].

Однією з найновіших систем оцінювання та звітності з СББ є стандарт ISO 26000, розроблений Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) за участю експертів із 80 країн. Стандарт, спрямований на забезпечення взаєморозуміння у сфері СББ, має на меті доповнити інші інструменти оцінювання СББ, не замінюючи їх. ISO 26000 є добровільним, не призначений для серти-

фікації третьою стороною, обов'язкового або контрактного застосування. Це керівництво з принципів СВБ, головних питань і проблем, що стосуються соціальної відповідальності, та способів її забезпечення. Стандарт ISO 26000:

- визначає об'єкти СВБ, ідентифікує обмеження або особливі випадки;
- встановлює і роз'яснює принципи і практичне застосування СВБ;
- дає роз'яснення щодо основних аспектів, пов'язаних з СВБ, а саме:

організаційного управління, прав людини, трудових практик, довкілля, добросовісного ведення справ, проблем споживачів, а також питань соціально-економічного розвитку суспільства. За кожним з цих аспектів представлена інформація про сфери застосування, принципи і оцінювання, а також пов'язані з ними дії і очікувань [10].

Стандарт взаємодії із зацікавленими сторонами AA 1000 SES – поширена загальнодоступна нормативна база для планування, реалізації, оцінювання, інформування і нефінансової аудиторської перевірки якості взаємодії із зацікавленими сторонами. Існує з 1999 р. та пропонує комплексну систему взаємодії із зацікавленими сторонами, що дозволяє аналізувати: потреби, очікування й думки внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін; труднощі і перспективи з точки зору зацікавлених сторін; найсуттєвіші проблеми, що хвилюють внутрішні і зовнішні зацікавлені сторони; визначати стратегічні напрями розвитку і досягати результатів, спираючись на знання, наявні у зацікавлених сторін; розробляти і застосовувати на практиці показники результативності діяльності, що дозволяють внутрішнім і зовнішнім зацікавленим сторонам адекватно оцінювати діяльність організації [13]. Стандарт використовується як комерційними компаніями, так і громадськими організаціями й державними органами як самостійний стандарт або як складова інших стандартів.

У вітчизняній практиці статистичного аналізу наближеним за цілями та об'єктами дослідження до оцінювання СВБ слід визнати розрахунок Індексу регіонального людського розвитку (РЛР). З 1990 р. Програма розвитку ООН щорічно публікує глобальні Звіти про людський розвиток. Держкомстатом України разом з Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України розроблено методику оцінювання РЛР, адаптовану до національних умов, передусім до національної статистичної бази. Її використання забезпечує обґрунтованість порівнянь соціально-економічного розвитку окремих регіонів країни, наукове забезпечення розрахунків індексів людського розвитку регіонів України, визначення кожного регіону на універсальній шкалі, яка дозволяє виконувати методологічно коректні порівняння як за інтегральним індексом, так і за кожним з 9 індексів окремих аспектів людського розвитку:

I. Демографічний розвиток регіонів (коефіцієнти смертності, тривалості життя, міграції).

II. Розвиток регіональних ринків праці (рівень економічної активності, безробіття, зайнятості, плинності кадрів, умови праці).

III. Матеріальний добробут населення регіонів (розміри заробітної плати, пенсії, інших доходів, нерівномірність розподілу доходів, рівень бідності).

IV. Умови проживання населення регіонів (щільність населення, урбанізація, кількість та якість житла, розвиток зв'язку, мережі автошляхів).

V. Рівень освіти населення регіонів України (охоплення населення усіма рівнями освіти).

VI. Стан та охорона здоров'я населення регіонів України (рівень здоров'я, травматизму, забезпеченість медичними послугами).

VII. Соціальне середовище (питома вага злочинів, самогубств, розладів психіки, розлучень, рівень безробіття тощо).

VIII. Екологічна ситуація регіонів (кількість відходів, викидів і скидів забруднюючих речовин).

IX. Фінансування людського розвитку (видатки з державного та місцевих бюджетів на фінансування різні аспектів людського розвитку) [11, 4–5, 9–18].

Значна частина показників, включених до РЛР, може бути використана для оцінювання СВБ, але принциповою відмінністю між двома системами оцінювання є розгляд в індексі РЛР економічних, соціальних, екологічних аспектів з точки зору жителя конкретного регіону, тоді як об'єктом уваги оцінювання СВБ регіону має бути внесок бізнесу у формування умов життя в регіоні, зусилля ділових кіл щодо покращення рівня життя громадян у конкретному регіоні країни.

Близьким за цілями дослідження до оцінювання СВБ регіонів слід визнати методику оцінювання ризиків сталого розвитку промислових регіонів, розроблену Інститутом економіки промисловості Національної академії наук України [12]. Такі ризики, на думку авторів методики О.Ф. Новікової, О.І. Амоші, В.П. Антонюк, формуються в 3 підсистемах – соціальній, економічній та екологічній. Соціальна підсистема в оцінюванні ризиків включає індикатори, пов'язані з втратою можливостей соціального розвитку: це ризики втрати здоров'я й тривалості життя і, як наслідок, падіння життєвого потенціалу. В економічній підсистемі об'єднуються індикатори, які оцінюють, з одного боку, досягнутий рівень економічного зростання, а з іншого – можливості розвитку економіки регіону. Екологічні ризики соціально-економічного розвитку оцінюються системою індикаторів, що характеризують: рівень викидів шкідливих речовин, утворення відходів, скидання забруднених вод. Часткова відповідність пропонованої методики завданню оцінювання СВБ зумовлена ширшим полем досліджень сталого розвитку регіонів, який, окрім СВБ, включає соціальну відповідальність органів загальнодержавної та місцевої влади, а також громадськості, кожної особи [12, 70–73].

Отже, існуючі системи оцінювання не можуть бути використані на регіональному та національному рівнях, оскільки потребують масового обстеження представників бізнесу, включають специфічні якісні показники, які не піддаються узагальненню, пропонують різні підходи до визначення сфер чи аспектів СВБ. Разом з тим, системи оцінювання та звітності з СВБ ISO 26000, G3.1, SA 8000, AA 1000 SES як найпоширеніші та визнані світовою громадськістю мають формувати основу оцінювання СВБ на макро- та мезорівнях, тобто бути детально проаналізовані стосовно можливості використання їхніх окремих елементів для такого оцінювання. Вітчизняні методики розрахунку ІРЛР та ризиків сталого розвитку охоплюють окремі аспекти СВБ на макро-рівні, що також не дозволяє сформувати цілісне уявлення про рівень СВБ та регіональні особливості його розвитку.

Таким чином, необхідним є створення системи оцінювання рівня СВБ регіонів України, яка б:

- була максимально простою у використанні, включала обмежену кількість найважливіших для характеристики СВБ показників;
- базувалася на кількісно вимірюваних показниках, які б дозволяли проводити максимально об'єктивні порівняння;
- ґрунтувалася на загальнодоступній і достовірній інформації (даних Державної служби статистики України, загальнодержавних і місцевих органів влади, інших державних інституцій);
- охоплювала всі підприємства країни чи регіону, незалежно від галузі, розміру, результатів діяльності, ставлення до СВБ;
- охоплювала всі сфери СВБ (економічну, трудову, екологічну, споживчу, філантропічну, ділову, інформаційну), що дозволило б визначати як інтегральні оцінки СВБ, так і часткові (за кожною із сфер);
- була максимально наближеною до систем оцінювання СВБ на корпоративному рівні, зокрема загальновизнаних міжнародних систем оцінювання та звітності ISO 26000, G3.1, AA 1000 SES, індекс людського розвитку тощо;
- була практично зорієнтованою, тобто зручною базою формування обґрунтованих пропозицій органам державної влади та місцевого самоврядування, залучених у процес забезпечення СВБ країни та регіону.

Із врахуванням поставлених вимог нами розроблено алгоритм оцінювання рівня СВБ регіонів. Пропонована методика включає 28 показників, що характеризують різні аспекти впливу бізнесу на суспільний розвиток та охоплюють 7 основних сфер.

Кожній із сфер СВБ відповідає окремий блок показників, що формують систему індикаторів розвитку СВБ регіонів. Схема побудови інтегрального індексу СВБ передбачає трьохетапний процес відповідно до трирівневої ієрархічної системи показників (часткових, узагальнених та інтегрального). На відміну від міжнародної методології розрахунку індекса РІР, дана методика передбачає проміжний етап – побудову узагальнюючих індикаторів, що характеризують кожну зі сфер СВБ. Це дозволяє уникнути надмірного інформативного обтяження основного показника при забезпеченні достатньо комплексного підходу до характеристики регіональних особливостей СВБ.

Усі часткові показники СВБ регіону для забезпечення інформаційної односпрямованості поділяються на стимулятори та дестимулятори, тобто зв'язок рівня СВБ регіону зі стимуляторами – прямий, а з дестимуляторами – зворотний. Ця вимога реалізується за допомогою нормування (стандартизації).

Методика нормування базується на використанні теоретичного розмаху варіації, зокрема, для стимуляторів:

$$Z_{ij} = \frac{X_{ij} - X_j^{\min}}{X_j^{\max} - X_j^{\min}}; \quad (1)$$

для дестимуляторів:

$$Z_{ij} = \frac{X_j^{\max} - X_{ij}}{X_j^{\max} - X_j^{\min}}; \quad (2)$$

де Z_{ij} – нормоване значення j -го часткового показника по i -му регіону; x_{ij} – фактичне значення j -го часткового показника по i -му регіону; x_j^{max} , x_j^{min} – максимальне та мінімальне значення j -го часткового показника.

Трирівнева система побудови інтегрального показника оцінювання СВБ регіону обумовлює визначення узагальнених показників рівня СВБ за кожною з 7 груп показників за методикою багатовимірної простої середньої:

$$\overline{p}_{ik} = \frac{1}{m_k} \sum_{j=1}^{m_k} Z_{ikj}^H, \quad (3)$$

де \overline{p}_{ik} – узагальнений показник k -ї групи часткових показників СВБ по i -му регіону; Z_{ikj}^H – нормоване значення j -го часткового показника k -ї групи по i -му регіону; k – номер групи показників, $k = \overline{1, 7}$; m_k – кількість показників k -ї групи; j – j -й індикатор k -ї групи.

Відповідні нормовані значення часткових показників пропонується об'єднати у 7 груп для розрахунку узагальнених показників оцінювання рівня СВБ для кожної сфери СВБ:

I. Економічна сфера СВБ передбачає оцінювання ступеня задоволення законних економічних потреб стейкхолдерів підприємства (власників, держави, працівників, ділових партнерів). Як часткові показники оцінювання економічної сфери СВБ регіону використовуються:

- частка прибуткових підприємств;
- рівень рентабельності операційної діяльності підприємств;
- розмір середньомісячної заробітної плати;
- рівень заборгованості з виплати заробітної плати – співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати та фонду оплати праці;
- рівень заборгованості підприємств за кредитами – співвідношення прострочених та виданих підприємствам регіону кредитів.

II. Оцінювання трудової сфери СВБ охоплює показники, що характеризують зусилля ділових кіл регіону зі створення безпечних і сприятливих умов праці, розвитку трудового потенціалу власного персоналу. Як часткові показники оцінювання трудової сфери СВБ пропонується:

- рівень травматизму на виробництві – кількість потерпілих з утратою працездатності на 1 робочий день і більше та зі смертельним наслідком (на 1000 осіб);
- показник стану умов праці – кількість працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам (у % до облікової кількості штатних працівників);
- рівень витрат на соціальний розвиток персоналу – середньомісячні витрати на соціальне забезпечення, професійне навчання, культурно-побутове обслуговування й оплату житла працівників (з розрахунку на 1 працівника);
- показник стану дотримання трудового законодавства – частка працівників підприємств регіону, притягнутих до адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі охорони праці;
- показник створення нових робочих місць у регіоні (у % до чисельності економічно активного населення).

III. Екологічна сфера СВБ відображає вплив господарської діяльності на навколишнє середовище та діяльність бізнесу регіону, спрямовану на мінімізацію негативного впливу на екологію. Як часткові показники оцінювання екологічної сфери СВБ доцільно використати:

- рівень викидів забруднюючих речовин в атмосферу регіону (з розрахунку на 1 грн. валового регіонального продукту);
- обсяг скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти підприємствами регіону (з розрахунку на 1 грн. валового регіонального продукту);
- обсяги утворення відходів I–IV класів небезпеки у регіоні (з розрахунку на 1 грн. валового регіонального продукту);
- обсяги капітальних інвестицій і поточних витрат підприємств, організацій, установ регіону із власних коштів на охорону та раціональне використання природних ресурсів (з розрахунку на 1 грн. валового регіонального продукту);
- кількість нових маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних технологічних процесів, впроваджених на промислових підприємствах регіону (з розрахунку на 1 грн. валового регіонального продукту);
- показник стану дотримання екологічного законодавства – частка працівників підприємств, притягнутих до адміністративної відповідальності за правопорушення у галузі навколишнього природного середовища.

IV. Сфера СВБ перед споживачами продукції, робіт і послуг підприємств передбачає оцінювання забезпечення очікуваного рівня якості продукції через відповідальну організацію виробничих і сервісних процесів. Часткові показники оцінювання споживчої сфери СВБ:

- частка підприємств регіону, сертифікованих за стандартом управління якістю ISO 9001;
- частка підприємств регіону, переможців Всеукраїнського конкурсу якості продукції (товарів, робіт, послуг) «100 кращих товарів України»;
- рівень інформаційного забезпечення роботи із споживачами продукції підприємств (частка підприємств регіону, у яких веб-сайт забезпечує такі можливості: каталоги продукції або прейскуранти; можливість замовляти продукцію згідно з індивідуальними вимогами клієнта або самостійно розробляти дизайн продукції; розміщення замовлень або бронювання в режимі онлайн; платежі онлайн; персоналізоване інформаційне наповнення в рамках веб-сайту для постійних/повторних клієнтів);
- показник стану дотримання законодавства у сфері якості (частка працівників підприємств регіону, притягнутих до адміністративної відповідальності за правопорушення в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації).

V. Філантропічна сфера СВБ характеризує добровільний внесок бізнесу у суспільний розвиток через безоплатне надання фінансових та інших ресурсів. Як часткові показники оцінювання філантропічної сфери СВБ можна запропонувати:

- рівень витрат підприємств регіону на благодійність (на 1 грн. валового регіонального продукту);

- частка підприємств регіону – членів благодійних і громадських організацій.

VI. Оцінювання ділової сфери СВБ має на меті визначення ступеня етичності ведення бізнесу, тобто його відповідності як законодавчо визначеним, так і загальноприйнятим нормам діяльності, інтеграції принципів ділової етики у процеси прийняття управлінських рішень, поваги прав людини тощо. Як часткові показники оцінювання ділової сфери СВБ використовуються:

- показник стану дотримання законодавства в господарській діяльності (частка працівників підприємств регіону, притягнутих до адміністративної відповідальності за правопорушення в промисловості, на будівництві, у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів, у сільському господарстві, на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку, торгівлі, громадському харчуванні, сфері послуг, фінансів і підприємницькій діяльності);

- показник рівня розвитку профспілкового руху – частка підприємств регіону, на яких діють профспілкові організації;

- частка працівників підприємств регіону, охоплених колективними договорами.

VII. Оцінювання інформаційної сфери СВБ характеризує ступінь відкритості бізнесу для громадського контролю через добровільне звітування про всі аспекти впливу бізнесу на суспільство. Часткові показники оцінювання інформаційної сфери СВБ:

- частка підприємств регіону – учасників Глобального договору ООН, що взяли на себе зобов'язання систематично публікувати звіти з СВБ;

- частка підприємств регіону, що опублікували звіти за стандартами Глобального договору ООН.

Інтегральний показник рівня СВБ i -го регіону ($lnPCBEP_i$) розраховується за допомогою багатовимірної зваженої середньої:

$$lnPCBEP_i = \sum_{k=1}^{n_k} w_k \overline{p_{ik}}, \quad (4)$$

де w_k – ваговий коефіцієнт k -ої сфери СВБ, $\sum_{k=1}^7 w_k = 1$.

Вагові коефіцієнти для кожної з 7 сфер оцінювання СВБ були визначені на основі експертного опитування науковців, керівників підприємницьких структур і представників ключових зацікавлених сторін і розподілені таким чином:

- трудова сфера – 0,19;
- екологічна сфера – 0,17;
- економічна сфера – 0,16;
- споживча сфера – 0,15;
- інформаційна сфера – 0,12;
- ділова сфера – 0,11;
- філантропічна сфера – 0,10.

З урахуванням методики нормування інтегральний показник рівня СВБ регіону змінюється в межах від 0 до 1. Чим більше його значення – тим вищий рівень СВБ. Розрахунки інтегрального індексу СВБ регіону дозволяють побудувати єдину шкалу, на якій у ранжованому порядку розмістити всі

регіони України. Конкретне значення інтегрального індексу (або індексів, що характеризують окремі сфери СВБ) не мають економічної інтерпретації – важливим є лише місце, яке належить кожному конкретному регіону на єдиній шкалі.

Результати розрахунку узагальнених та інтегрального показника рівня СВБ дозволяють виділити регіони з високим, вищим за середній, середнім, нижчим за середній і низьким рівнями розвитку СВБ та окремих її складових. Для такого групування за однаковими інтервалами слід визначити розмір інтервалу h :

для окремих сфер СВБ:

$$h_k = \frac{p_k^{\max} - p_k^{\min}}{K}; \quad (5)$$

для інтегрального показника рівня СВБ:

$$h_{\ln PCVBn} = \frac{\ln PCVBn^{\max} - \ln PCVBn^{\min}}{K}, \quad (6)$$

де K – кількість груп, яка в нашому дослідженні складає 5.

Висновки. Таким чином, запропонована методика оцінювання СВБ дозволяє порівнювати регіони України за окремими аспектами СВБ та рівнем розвитку СВБ загалом, виявляти проблемні сфери розвитку СВБ кожного регіону. Результати ранжування регіонів можуть бути базою для розробки регіональної політики підтримки підприємницької діяльності, основою для визначення актуальних напрямів співпраці влади, бізнесу та суспільства конкретного регіону, з'ясування потенційних проблем і можливостей такої співпраці; виступати механізмом виявлення економічних, екологічних, соціальних проблем регіону, що можуть бути вирішені за участю бізнесу. Рівень СВБ характеризує також загальний рівень розвитку бізнесу регіону, його зрілість і ступінь орієнтації на сучасні світові стандарти підприємництва.

Перспективним є сумісне використання запропонованої методики та індексу РЛР за методикою Держкомстату України. Порівняння результатів оцінювання регіонального людського розвитку та соціальної відповідальності бізнесу регіону дасть змогу визначити ступінь кореляції обох показників та оцінити, якою мірою використовується потенціал бізнесу регіону для забезпечення сталого розвитку й підвищення рівня життя населення. Проведення комплексного оцінювання рівня СВБ за даною методикою доцільно поєднувати з організацією якісних досліджень СВБ на регіональному рівні через проведення опитувань як представників місцевого бізнесу, так і ключових зацікавлених сторін.

Принциповим моментом розробленої методики є її орієнтація тільки на загальнодоступну інформацію (дані Державної служби статистики України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Дежспоживстандарту України). Разом з тим, слід відзначити необхідність розширення сфери статистичного спостереження філантропічної, інформаційної діяльності бізнесу, дотримання ним принципів ділової етики та стандартів соціальної відповідальності.

1. *Авадаева И.В.* К вопросу о социальной ответственности бизнеса // Экономический вестник Ростовского государственного университета.— 2006.— №2.— С. 14–22.
2. *Булеев И.П., Брюховецкая Н.Е., Черных Е.В.* Социальная ответственность бизнеса: теория и практика: Монография / Национальная академия наук Украины, Институт экономики промышленности, Донецкий университет экономики и права. — Донецк: ДонУЭП, 2008. — 136 с.
3. *Бурега В.* Социально-адекватное управление: концептуализация модели: Монография. — Донецк: ДонГУУ, 2005. — 171 с.
4. *Бутко М., Мурашко М.* Генезис соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні // Економіка України.— 2009.— №7.— С. 74–86.
5. *Водницька Н.В.* Управління трудовою сферою промислового підприємства з урахуванням соціальної відповідальності бізнесу: Автореф. дис... канд. екон. наук / Міністерство освіти і науки України, Харківський національний економічний університет. — Харків, 2008. — 23 с.
6. *Грицина Л.А.* Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством: Автореф. дис... канд. екон. наук / Міністерство освіти і науки України, Хмельницький національний університет. — Хмельницький, 2009. — 20 с.
7. *Зінченко А.Г., Саприкіна М.А.* Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку. — К.: Фарбований лист, 2010. — 56 с.
8. *Зінченко А.Г., Саприкіна М.А.* Соціальна відповідальність в Україні: Погляди різних стейкхолдерів. Регіональний аспект. — К., 2008. — 60 с.
9. *Ивченко С.В., Либоракина М.И., Сиваева Т.С.* Город и бизнес: формирование социальной ответственности российских компаний / Под. ред. М.И. Либоракиной. — М.: Фонд «Институт экономики города», 2003. — 315 с.
10. Керівництво по соціальній відповідальності ISO 26000 // www.iso.org.
11. Регіональний людський розвиток: Статистичний бюлетень. — К: Державна служба статистики України, 2011. — 44 с.
12. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: Монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2012. — 534 с.
13. AA1000 Stakeholder Engagement Standard (AA1000SES) // www.accountability.org.
14. *Bowen, H.R.* (1953). *Social Responsibilities of the Businessman*. Harper & Row: N.Y.
15. *Carroll, A.B.* (1991). *The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders*, *Business Horizons*, July-August // bas.sagepub.com.
16. *Freeman, R.E.* (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman Publishing: London.
17. G3 Guidelines // GRI // www.globalreporting.org.
18. *Post, J.E., Preston, L.E., Sachs, S.* (2002). *Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth*. Stanford University Press: Stanford.
19. SA8000:2008 standard // Social Accountability International // www.sa-intl.org.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2012.